

Тома Аквінський

(1225-1274)

Місце навчання: Неапольський та Паризький університети, Кельн. В Кельні стає учнем Альберта Великого.

Місце викладання: Париж, Рим, Неаполь.

1322 – канонізація Томи.

1879 – вихід енцикліки папи Лева XIII “Aeterni Patris”, в якій проголошено ,
що томістична філософія є офіційною філософією католицизму.

ГОЛОВНІ ТВОРИ:

Про суще та сутність (1256) – розгляд основних проблем метафізики: співвідношення сутності та існування, акту та потенції, родо-видової диференціації.

Сума проти язичників (1259-1264) – фізика, етика метафізика, психологія, теологія.

Сума теології (1266-1272) – поглиблений розгляд основних проблем, викладених в “Сумі проти язичників”.

Про єдність інтелекту проти авероїстів (1270) – полемічний твір проти авероїстичного тлумачення Арістотелевого вчення про душу.

Що я можу знати?

Людські можливості знати Бога обмежені. Ми можемо знати Його лише настільки, наскільки Він сам відкриває себе .

Два типи знання:

1. *Revelatum* – знання, дане через Одкровення; стосується віри.
2. *Revelabile* – знання, отримане з науки; стосується розуму.

Знання, отримане з наук, передує розумінню Одкровення, тому філософія необхідна, оскільки обґрунтовує віру.

Спростування онтологічного доказу буття Божого

- Через розмежування відомого самого по собі та відомого для нас:

Відоме саме по собі передбачає такі визначення, в яких суб'єкт містить в собі предикат. Наприклад, визначення, що стосуються сутності.

Отже, ми не можемо знати, чи існує Бог, виходячи з самого лише поняття про нього, бо поняття це не є очевидним для нас.

Спростування онтологічного доказу буття Божого

- **Через ототожнення сутності та існування Бога.**
“Те, більше чого не можна помислити” – вказує на сутність. Однак, якщо сутність – лише мислима, то й існування лише мислиме. Не можна виводити буття з мислення. Перед тим, як говорити ЩО таке річ, треба довести, що вона є.

Спростування онтологічного доказу буття Божого

Ми нічого не можемо знати про Бога *a priori*, лише з наслідків його діяльності, тобто з тварного світу, на якому Бог залишив свій відбиток.

Метод має бути індуктивний (*a posteriori*) – від одиничних речей досвіду до вторинних причин, від вторинних причин до Першої Причини.

Тома: 5 доказів буття Божого

1. Усі речі рухомі, отже, щось має бути Першорушієм.
2. Усі речі мають свою причину, отже, має бути Перша Причина.
3. Усі речі не є необхідно суцими. Потрібен гарант їхнього існування, тобто щось таке, що існує Необхідно.
4. Речі нерівнозначні у своїй благості, істинності і т.д. Тож повинне бути щось абсолютно істинне та благе, що уможлиблює цю ієрархію і є причиною усіх досконалостей.
5. Більшість речей позбавлені розуму, але завжди націлені на якусь мету. Потрібен той, хто скеровуватиме суще.

ESSE та ENS

Esse (лат. дієслово - бути) – найвищий порядок буття, Буття як таке, що виступає першою причиною та остаточною метою для суцього. Для Томи Esse і є Бог. Це таке буття, що є причиною свого існування, тому сутність та існування в Богові збігаються.

ENS (лат. дієприкметник – те, чому властиво бути) – поняття, яким Тома позначає тварне суще, що залежне від Esse. Оскільки тварний світ не є сам причиною свого існування, то сутність та існування для нього – різне.

Сутність та пізнання через визначення

Слово “сутність” має подвійний аспект:

1. **Онтологічна:** *essentia* – як те, що дозволяє речі бути тим, чим вона є. В межах суцього вона стосується поєднання форми та матерії.
2. **Логічна:** *quidditas* (“щосність”, “щось”) – сутність, як вона проявляє себе в процесі дефініції речі, оскільки дозволяє відносити різноманітне суще до родів та видів.

Сутність та пізнання через визначення

Дефініція речі передбачає вказування на найближчий рід речі та її видову відмінність. А, отже, ми не можемо дати дефініцію Богу, оскільки Він не є ані родом, ані видом.

Проте ми можемо давати визначення різним явищам суцього, а отже, виносити судження.

Esse

Ens

1. Простий.
2. Досконалий, оскільки позбавлений потенційності.
3. Єдиний.
4. Безмежний і вічний.
5. Абсолютно благий.

1. Складається з форми і матерії.
2. Включає матерію, а отже, недосконале.
3. Множинне.
4. Обмежене в часі та просторі.
5. Благе опосередковано, через долученість до Абсолютного Блага.

Проблема благості та зла

Чим більше істота наділена буттям, тим більш
вона блага.

Зло не є самодостатньою сутністю, це дефіцит
блага, тому притаманне воно лише менш
досконалим істотам.

Проблема благості та зла

Людина від природи блага, скільки націлена на Благо. Проте вона може жадати і ті речі, які лише здаються їй благом. Оскільки Бог дав людині свободу волі (*liber arbitrium*), то людина сама може обрати те чи інше земне благо. Але часто, як істота афективна, вона надає перевагу неістинному благу і в спробі здобути його може чинити зло.

Отже, в своїх діях людина завжди орієнтується на досягнення блага, яке не завжди тотожне Найвищому Благу.

Sinderesis

Вкладена Богом в розум людини властивість
вносити моральні судження.

Синдерезис допомагає утриматися від зла,
оскільки діє пре-актуально, до того, як дію
виконано.

Людина

- Створена Богом.
- Єдність душі та тіла, де тіло є матеріальним, а душа – формою тіла.
- Постійно балансує між потенцією та актом; до самої смерті не є актуалізованою повністю.
- Наділена розумом та свободою, чим подібна до Бога.
- Людська душа є органом пізнання і складається з вегетативної, чуттєвої та розумної частин.

Процес пізнання

- Чуттєве пізнання є початком пізнання взагалі, оскільки наш розум від народження є **tabula rasa**.
- В людині можна вирізнити три етапи інтелекту, що співвідносяться як $1+1+1=1$
 - 1) Пасивний інтелект – приймає чуттєвий образ.
 - 2) Активний інтелект - робить речі актуально інтелігібельними шляхом абстрагування видів із матеріальних умов.
 - 3) Можливісний інтелект - уможлиблює нашу видову приналежність. сприймає створені за допомогою активного інтелекту фантазми (образи) та творить поняття.

Неотомістичні напрями

- Домініканський неотомізм – Й. Гредт, М. Швальм;
- Трансцендентальний неотомізм – Ж. Марешаль, К. Ранер;
- Екзистенціальний неотомізм – Е. Жильсон, Ж. Марітен;
- Римський шкільний томізм – Дж. Корнольдї;
- Лувенська школа – М. де Вульф, Д. Мерсьє.